

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra germanistiky

PhDr. Ing. Jindra Broukalová Ph. D.

Posudek diplomové práce Jany Stručovské

Pohádky jako literární žánr překračující hranice kultur a jazyků. K symbolice vybraných motivů a jejich ztvárnění v německých a českých pohádkách

V předkládané diplomové práci autorka reflektuje skutečnost, že pohádky a pohádkové motivy často překračují hranice jazyků a kultur a vzhledem k blízkosti české a německé kultury se zaměřuje na komparativní analýzu německých a českých pohádek. Vybírá si přitom klasické pohádky z 19. století bratří Grimmů, Boženy Němcové a Karla Jaromíra Erbena. Výchozími texty jsou při její analýze vždy texty německé, což odpovídá skutečnosti, že pohádky bratří Grimmů obsažené v knize *Kinder- und Hausmärchen* (první vydání 1812-1815) se staly inspirací pro tvůrce klasických českých pohádek, výchozím vydáním je pro autorku právě první vydání pohádek bratří Grimmů, přihlíží ale i k úpravám textu v jejich pozdějších vydáních.

V teoretické části diplomové práce (kapitoly 3 a 4) se autorka zabývá pohádkou jako předmětem psychologických i pedagogických věd i vědy literární, pohádkou v období německého romantismu a českého národního obrození, klasifikací pohádek, při čemž se předmětem jejího zájmu stává především kouzelná pohádka, a pojmem motiv. Ve zvláštních podkapitolách pak autorka rozebírá zvířecí motivy, motivy jídla i mocenské konflikty a genderové motivy.

Jádrem diplomové práce je teoreticko-analytická část (kapitoly 5 a 6), v níž autorka s využitím výše uvedených poznatků zejména teorie vypracované Vladimírem Proppem provádí komparativní analýzu dvojic pohádek *Die weiße Schlange/Zlatovláska* a *Frau Holle/O dvanácti měsíčkách*. Autorka vždy nejprve stručně nastiňuje dějovou linii dvojice pohádek, pak objasňuje jejich strukturu a zabývá se tím, jakou funkci jednotlivé postavy v pohádce mají, porovnává způsoby získání kouzelných prostředků i expozici a závěr pohádek. Při zkoumání zvířecích motivů autorka konstatuje převažující shody mezi pohádkami *Die weiße Schlange* a *Zlatovláska*, zvířaty, kterým protagonista pomáhá, jsou v obou případech ryby či ryba, mravenci a krkavčí mláďata, zároveň se ale věnuje i drobným odlišnostem, tak například upozorňuje na to, že K. J. Erben uvádí do děje pohádky zlatou rybu chycenou rybáři, kterou Jiřík po odkoupení pustí na svobodu, již její zlatá barva upozorňuje čtenáře na to, že se jedná o rybu kouzelnou. Pozornost je věnována ale i zvířatům, která se objevují jen v jedné ze zkoumaných pohádek, při zkoumání motivů jídla jde především o motiv hada a motiv jablka, pozornost je věnována i mocenským a generačním konfliktům, které jsou v Erbenově *Zlatovlásce*, v níž je důležitým hybatelem děje konflikt mezi mladým sluhou Jiříkem a starým králem, mnohem vyostřenější než v pohádce *Die weiße Schlange*, i genderovým vztahům. Zde autorka konstatuje skutečnost, že aktivnější roli hrají sice mužští hrdinové, přesto však nejsou obě princezny pasivní. V pohádce *Die weiße Schlange* se princezna nejprve zdráhá oženit se za nerovnorodého

ženicha a dává mu dva dodatečné úkoly, v pohádce Zlatovláska princezna popravenému Jiříkovi navrácí život.

Narozdíl od dvojice pohádek Die weiße Schlange/Zlatovláska mají v pohádkách Frau Holle/O dvanácti měsíčkách zvířecí motivy jen okrajový význam, mnohem důležitější jsou motivy jídla, ale i zde je patrný důležitý rozdíl, jídlo totiž nepředstavuje kouzelný prostředek jako ve výše uvedené dvojici pohádek, ale vytažení chleba z pece či setřesení jablek ze stromu nebo přinesení fialek, jahod a jablek v lednu představují důležité úkoly, které musí hrdinky splnit. Mocenské konflikty zde mají podobu konfliktů mezi matkou a dcerou nebo mezi nevlastními sestrami, jedná se tedy o konflikty uvnitř rodiny, zásadní pro vývoj děje je pak konflikt mezi světem lidí a nadpřirozeným světem. V obou pohádkách vystupují ve světě lidí pouze ženské hrdinky, zajímavým rysem pohádky Frau Holle je skutečnost, že v jejím závěru nedochází k genderovému vyrovnání, které je pro žánr pohádky typické, v pohádce O dvanácti měsíčkách, v níž nadpřirozený svět zastupují muži, je toto vyrovnání naznačeno.

Autorka prokázala, že je schopna pracovat se sekundární literaturou vztahující se nejen k žánru pohádky, ale i k nesnadno uchopitelnému literárně vědnému pojmu motiv a s využitím poznatků obsažených v této literatuře samostatně analyzovat a interpretovat pohádkové texty. Analýzu by ovšem bylo možné ještě rozšířit o další motivy, v případě pohádky Zlatovláska se přímo nabízí motiv živé a mrtvé vody známý i z dalších českých a ruských pohádek a v případě pohádky Frau Holle motiv předení, jehož analýza také otevírá prostor pro intertextuální srovnání. Chyby způsobené patrně nepozorností či neobratnou formulací se v diplomové práci vyskytují vzácně, autorem balady Lenore není Berger (s. 23), práce na slovníku Deutsches Wörterbuch J. a W. Grimmových také nebyla zahájena až v roce 1854 (s. 20), kdy už vyšel jeho první díl. Český psaná diplomová práce má přehlednou strukturu, v německy psaném resumé se autorka bohužel nevyhnula gramatickým chybám, nejzávažnější jsou chybné tvary silných sloves „bleiben“ a „vergleichen“

Závěrem bych autorce ráda položila následující otázky. Které zvíře má zásadní význam pro křesťanskou symboliku? K jakému směru literárněvědného bádání patří dílo Morfologie pohádky Vladimíra Proppa a v čem je tak novátorské? Jakým způsobem využijete Vaši diplomovou práci ve výuce a při rozvíjení čtenářských dovedností dětí?

Hodnocení: Diplomovou práci Jany Stručovské doporučuji k obhajobě.

V Říčanech dne 20. srpna 2018